

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**М. Ф. Безкровний, М. Ф. Кропивко,
Ю. І. Палеха, Т. Д. Іщенко**

**ОСНОВИ
АГРАРНОГО КОНСАЛТИНГУ**

Підручник

Київ
Видавництво Ліра-К
2015

451.47(075)

ББК 14.4я73

О72

Рецензенти:

М. Й. Малік — д. е. н., професор, академік УААН, завідувач відділу підприємництва Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»;

О. Д. Гудзінський — д. е. н., професор кафедри менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України;

О. М. Варченко — д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів та кредиту Білоцерківського національного аграрного університету;

М. Я. Дмитришак — к. с.-г. н., доцент кафедри рослин Національного університету біоресурсів і природокористування України.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як підручник для студентів вищих навчальних закладів
(Лист від 03 червня 2014 р. №1/11-8463)*

О72 **Основи аграрного консалтингу** : підручник / [Безкровний М. Ф., Кропивко М. Ф., Палеха Ю. І., Іщенко Т. Д.]. — К.: Видавництво Ліра-К, 2015. — 260 с.

ISBN 978-966-2609-79-0

У підручнику розкрито суть організації інформаційно-консультаційної діяльності у світі та особливості її становлення і функціонування в Україні. Розглядаються питання формування інформаційно-консультаційної служби, основні принципи та методи її функціонування, управління, фінансування та організації кадрового забезпечення. Велика увага приділяється організації консультаційного процесу, ліцензуванню та сертифікації консалтингової діяльності.

Підручник розроблено для опанування студентами дисципліни «Основи аграрного консалтингу» з напрямку підготовки студентів і слухачів усіх форм навчання, для працівників дорадчих служб, а також для викладачів вищих і середніх спеціальних навчальних закладів.

УДК 004.451.47(075)

ББК 14.4я73

ISBN 978-966-2609-79-0

© Безкровний М. Ф., Кропивко М. Ф.,
Палеха Ю. І., Іщенко Т. Д., 2014
© Видавництво Ліра-К, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	9
1.1. Поняття інформаційно-консультаційної діяльності в аграрному секторі економіки	9
1.2. Мета та завдання інформаційно-консультаційної діяльності	11
1.3. Організація взаємодії сільськогосподарських дорадчих служб з державними організаціями	12
1.4. Перспективи розвитку дорадчої діяльності в Україні	16
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО КОНСАЛТИНГУ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ	23
2.1. Напрями організаційної діяльності інформаційно- консультаційних служб в аграрному секторі розвинутих країн світу	23
2.2. Паралельне функціонування служб різних організаційно-правових форм	24
2.3. Державна університетська модель	28
2.4. Державна міністерська модель	30
2.5. Громадська модель (Данія)	31
2.6. Приватна модель (Велика Британія, Франція). Приватні консультаційні служби	33
2.7. Приватні консультаційні служби у складі комерційних фірм	36
2.8. Змішана модель	37
2.9. Служби, що функціонують у структурі або при органах управління АПК	38
2.10. Служби у формі державних унітарних підприємств, що мають центральний офіс і районні (міжрайонні) центри	39
2.11. Некомерційні автономні консультаційні організації	40
2.12. Служби на базі вищих навчальних закладів	40
2.13. Загальні висновки щодо моделей служб аграрного консалтингу	41
РОЗДІЛ 3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ДОРАДЧИХ СЛУЖБ	46
3.1. Основні законодавчі акти в дорадчій діяльності	46

3.2. Сертифікація дорадчої діяльності.....	47
3.3. Інфраструктура ринку агроконсалтингових послуг	51
3.4. Соціально спрямовані дорадчі послуги.....	52
3.5. Комерційні дорадчі послуги	55
3.6. Джерела фінансування агроконсалтингової діяльності	58
3.7. Фінансування соціально спрямованих та платних дорадчих послуг	60
3.8. Порядок та умови проведення конкурсу з надання соціально спрямованих дорадчих послуг	64
РОЗДІЛ 4. КОМУНІКАЦІЇ ТА ЕТАПИ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	69
4.1. Схема процесу консультування	69
4.2. Поняття комунікаційного процесу.....	70
4.3. Важливість комунікації для агроконсалтингової діяльності	71
4.4. Фактори, що впливають на результат комунікаційного процесу.....	72
4.5. Етапи комунікаційного процесу.....	74
4.6. Вимоги до джерела інформації	76
4.7. Налагодження комунікаційного процесу в колективі	78
РОЗДІЛ 5. МЕТОДИ АГРОКОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	82
5.1. Класифікація методів агроконсалтингової діяльності	83
5.2. Масові методи поширення інформації	84
5.2.1. Завдання масових методів поширення інформації	86
5.2.2. Вибір конкретних методів поширення інформації	88
5.2.3. Переваги та недоліки масових методів поширення інформації	89
5.2.4. Переваги та недоліки періодичних видань як інструменту реалізації масових методів у роботі дорадчих служб	91
5.2.5. Урахування характеру та особливостей сільськогосподарського виробництва під час вибору масових методів	92
5.3. Групові методи навчання і консультування	92
5.3.1. Лекційна робота	94
5.3.2. Групова дискусія	96
5.3.3. Мозковий штурм	96
5.3.4. Метод аналізу конкретних ситуацій	99
5.3.5. Ділова гра.....	103

5.3.6. Семінари	104
5.3.7. Виставкова діяльність.....	107
5.3.8. Організація та порядок проведення Дня поля. відвідування демонстраційних полів	108
5.3.9. Переваги та недоліки групових методів навчання і консультування.....	108
5.4. Індивідуальні методи роботи із сільськогосподарськими товаровиробниками.....	109
5.4.1. Форми індивідуальної роботи агроконсалтингових формувань	109
5.4.2. Відвідування господарств консультантом	110
5.4.3. Відвідування сільськогосподарським товаровиробником офісу дорадчої служби	111
5.4.4. Вимоги до консультанта під час проведення індивідуальної роботи.....	112
5.4.5. Консультування сільськогосподарських товаровиробників за допомогою листів.....	113
5.4.6. Консультування сільськогосподарських товаровиробників телефоном та через інтернет	113
5.4.7. Переваги та недоліки індивідуальних методів роботи із сільськогосподарськими товаровиробниками	114
РОЗДІЛ 6 .СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРОКОНСАЛТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	116
6.1. Поняття про інформаційні технології	116
6.2. Мета, завдання і пріоритетні напрями інформатизації аграрної сфери	122
6.3. Інформаційні технології в агроконсалтинговій діяльності	127
6.4. Інформаційно-комунікаційні технології.....	128
6.5. Бази даних науково-технічної і ринкової інформації	130
6.6. Експертні системи.....	132
6.7. Веб-технології.....	135
6.8. Дистанційне навчання. Системи підтримки прийняття управлінських рішень.....	139
6.9. Удосконалення діяльності консультанта з використанням інформаційних технологій.....	141
РОЗДІЛ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	144
7.1. Визначення консультування.....	144
7.2. Види консультування.....	146

7.3. Етапи консультаційного процесу	150
7.4. Підготовка до консультування	152
7.5. Попередній діагноз проблеми	153
7.6. Збір та аналіз інформації.....	155
7.7. Джерела і методи збору інформації	162
7.8. Аналіз фактів.....	172
7.9. Угода про консультування.....	175
7.10. Діагноз проблеми.....	181
7.11. Планування дій	184
7.12. Презентація рекомендацій клієнту.....	186
7.13. Впровадження	189
7.13.1. Планування і контроль за впровадженням	189
7.14. Навчання та перепідготовка кадрів в організації клієнта.....	192
7.15. Завершення консультування	194
7.15.1. Час припинення співробітництва	195
7.15.2. Момент завершення консультування	196

РОЗДІЛ 8. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНСУЛЬТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ 199

8.1. Особливості консультування сільськогосподарських товаровиробників	199
8.2. Аналіз фінансового стану і виробничо-фінансової діяльності підприємства.....	203
8.2.1. Структура аналізу фінансового стану підприємства	204
8.2.2. Принципи проведення аналізу фінансового стану підприємства	205
8.3. Експрес-аналіз підприємства.....	206
8.4. SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін).....	207
8.5. Аналіз на основі часткових бюджетів.....	217
8.6. Спрощений інвестиційний аналіз з використанням методики часткових бюджетів.....	219
8.7. Баланс підприємства	221
8.7.1. Побудова агрегованого балансу	222
8.7.2. Оцінювання балансу	223
8.7.3. Аналіз витрат.....	224
8.7.4. Грошові потоки	225
8.7.5. Аналіз ліквідності	226
8.7.6. Оцінювання фінансової стійкості.....	226
8.7.7. Показники фінансового аналізу підприємства.....	227

8.8. Організація збирання інформації для прийняття рішень	230
ДОДАТКИ	234
ГЛОСАРІЙ	246
ЛІТЕРАТУРА	257